

המכון לאחריות תאגידית

חורף 2014

נייר עמדה

על עקרון השקיפות באחריות חברתית של תאגידיים - בהתאם לתקן העולמי ISO 26000 והתקן הישראלי לאחריות חברתית 10000 (2013)

חאת: ליעד אורתור

ראש תחום דיווחי קיימות, המכון לאחריות תאגידית
במרכז האקדמי לחשפט ולעסקים

www.csri.org.il

הקדמה

בתקופה אחרונה (החל מהמחצית השנייה של 2013) אנו במכון לאחריות תאגידית מזהים מגמת גידול בכמות החברות הישראליות אשר מתהדרות בקבלה של תו התקן הישראלי 10000 (להלן ת"י 10000) לאחריות חברתית. מגמה זו מתאפשרת כעת מכיוון שמכון התקנים הישראלי סיים לא מכבר תהליך של עדכון לת"י 10000 וממסמך שתכליתו היא התווית הנחיות לאופן הניהול של אחריות חברתית בתאגידים למסמך המלווה תהליך התעדה מוסדר של המכון לטובת הענקת תו תקן. אין זה שינוי של מה בכך. מדובר בשינוי מהותי בתכלית המסמך והפרוצדורה שבצידו, שינוי הקורא להתייחסות מסודרת.

אנו סבורים כי המתווה של תו התקן הנוכחי הינו חסר במידת מה וכי קיים צורך לחזור אל שולחן השרטוטים של הנחיות התקן ולשלב מחדש באופן ראוי את מרכיב השקיפות כתנאי להענקתו. מכתב ברוח זה נשלח על ידינו למנכ"ל מכון התקנים מר דני גולדשטיין בתחילת חודש פברואר 2014 (למכתב המלא ראה נספח 1). עקרון השקיפות מהווה עקרון מרכזי בגישת האחריות התאגידית ולמעשה כל מערך הפעילות אשר נבנה בתחום, סבב וסובב סביב עקרון מהותי זה. יתרה מכך, ניתן לקבוע כי תאגיד אשר אינו מאמץ את עקרון השקיפות התנהלותו ספק אם הוא נוהג כלל באחריות חברתית וסביבתית כלפי ציבור מחזיקי העניין שלו.

כאמור, המונח "אחריות תאגידית"¹, המופיע בשיח הציבורי והאקדמי בהקשרים רחבים ומגוונים, מתאר על-פי רוב התנהגות אחראית של תאגידים שתכליתה חורגת מהתכלית הקלסית של מקסום הרווח הכלכלי של התאגיד עצמו, ואשר נועדה גם להיטיב עם החברה בכללותה. אפשר שרעיון האחריות התאגידית מבוסס על הנחת היסוד בדבר קיומה של 'אמנה חברתית' בין אזרחי המדינה ובינם לבין הריבון: גם התאגידים, כישויות משפטיות עצמאיות הפועלים במסגרת המדינתית, נדרשים לקבל עליהם את דרישותיה של אותה אמנה חברתית בפעילותם ולהתנהל בהגינות ביחס לאזרחים האחרים של המדינה וביחס לקבוצות העומדות עמם במגע, ובהן העובדים, הקהילה המקומית, הלקוחות, הספקים, הסביבה, בעלי המניות ושאר מחזיקי העניין.² זהו "הרישיון החברתי" של התאגיד: העמידה בציפיות החברתיות להתנהגות הוגנת היא שמקנה לו לגיטימציה להמשיך ולפעול.³

עקרון השקיפות באחריות חברתית של תאגידים

עקרון השקיפות (Transparency) מהווה עמוד תווך מרכזי בגישת האחריות החברתית של תאגידים. התצורה המרכזית בה העיקרון לובש צורה והתגבש בשנים האחרונות היא באמצעות תיקשור הביצועים הלא פיננסיים במסגרת דוח אחריות חברתית (חברתי-סביבתי) שנקרא לעתים גם דיווח קיימות (sustainability report) או דיווח לא-פיננסי. יש לציין כי דוח קיימות אינה התצורה הבלעדית של תיקשור מידע לא פיננסי ולמעשה כל מידע אשר מפורסם על-ידי התאגיד יכול להיכלל במסגרת זו. לדוגמא, הודעות לעיתונות, פליירים, קמפיינים פרסומיים, פניות לציבור, מידע המופיע על גבי תוויות המוצרים

¹ המילה "תאגיד" במסמך רקע זה מכוונת לכל סוגי התאגידים הרשומים כחברה בע"מ, ובכלל זה חברות ממשלתיות, תאגידים עירוניים, חברות נסחרות וחברות בבעלות פרטית חלקית או מלאה. בהגדרה זו נכללות גם חברות שאינן פועלות למטרות רווח (חברה לתועלת הציבור), וכן עמותות גדולות.

² המונח "מחזיקי עניין" (Stakeholders) נוגע לקבוצות בחברה אשר משפיעות על תאגיד או מושפעות ממנו, ולחלופין – יש ביניהם השפעה הדדית.

³ לסקירה על המונח אחריות תאגידית, התפתחותו ומשמעותיותו ראו עופר סיטבון ורונית דוניץ-קידר, "אחריות חברתית של תאגידים וחינוך משפטי וקליני: אתגור גבולות המשפט", המשפט י"ז, תשע"ג, עמ' 297; רונית דוניץ-קידר, "לא פרטי, לא ציבורי: לקראת תפיסה חדשה של אחריות", משפטים מ"ג.

וכו'. תכלית תצורת הדיווח היא האפשרות להשוות בין ביצועי חברה אחת לשנייה ובמגמת הביצועים של אותה החברה לאורך ציר הזמן.

דיווח לא פיננסי הינו מהלך מוסדר למסירת מידע ונתונים המשקפים באופן מאוזן ומייצג את הדרך שבה התאגיד משפיע על הסובבים אותו (משקיעים, עובדים, לקוחות, עמותות וכו') ועל האופן שבכוונתו להיטיב את השפעתו על קבוצות אלו. בין השאר, על התאגיד להציג תיאור מדויק, נכון ואמין של הקשיים והסוגיות שעמם הוא מתמודד בתחומים האלה. מטרת הדיווח היא להניע תהליך של מחויבות מצד התאגידים לחיזוק הפעילות החיובית שלהם, בהנחה שדיווח על הפעילות הנעשית בתחומים אלו ופרסומה עשויים להמריץ את התאגיד לנקוט יותר ויותר פעילויות מסוג זה. כמו כן, הדיווח מאפשר לציבור ולמחזיקי העניין להעריך את הישגיו של התאגיד בתחום זה ולכלכל את צעדיהם כלפיו לפיהם. עצם ההחלטה על דיווח פועלת כזרז לתהליכים ושינויים בתוך התאגיד ובקשר שלו עם עובדים, לקוחות, ספקים ואחרים, ויש בה כדי לבנות אמון ולחזק את הקשר בין התאגיד לבין מחזיקי העניין שלו. הדיווח החברתי-סביבתי מאפשר אפוא הסתכלות על העסק מפרספקטיבה שונה, מעבר לביצועים הפיננסיים, ולעתים מאפשר זיהוי של צרכים שלא קיבלו מענה או של הזדמנויות שלא נוצלו.

בשנת 2012 פורסם מחקר אמפירי שנעשה בבית-הספר למינהל עסקים בהרווארד.⁴ במחקר נבחן מידע חברתי וסביבתי בלא פחות מ-58 מדינות תוך הצלבתו עם מידע שמתפרסם על תאגידים. המחקר מראה באופן מובהק כי אימוצה של גישה מחייבת לדיווחי אחריות תאגידית שיפר את האחריות התאגידית של חברות, והוביל לכך שפיתוח מקיים והכשרת עובדים בתחום זה קיבלו עדיפות רבה יותר במכלול הפעילות התאגידית. נוסף על כך, ביצועי הממשל התאגיד השתפרו, ויותר חברות מיישמות נוהלי אתיקה נגד שחיתות ותשלומי שוחד.

במחקר שנעשה באירופה⁵ בשנת 2007 נבחנו ביצועיהן של 540 חברות ונמצא כי עצם התהליך של כתיבת דוח אחריות תאגידית היה זרז חשוב לקידומו של שינוי ארגוני ותרם לבחינת המידע הקיים בארגון, לבחינת תהליכי הניהול הקיימים ולהקמה של מערך לפיתוח בר-קיימא. בארה"ב התפרסם זה לא כבר מחקר רב ממדים שסקר את נוהגי הדיווח החברתי-סביבתי של 500 החברות הגדולות במדינה, הנכללות במדד S&P500.⁶ במחקר נמצא שלמעט חברה אחת, כל החברות מדווחות בצורה כזאת או אחרת על ביצועיהן בתחום. הדגש בדיווחים האלה – שאותם מעודדת הרגולציה של רשויות המס ושל רשויות ניירות ערך – מושם על שקיפות ועל הצגת ניהול סיכונים מנקודת מבטו של המשקיע. במחקר נמצא כי חברות אשר פרסמו דוחות אחריות תאגידית מלאים (ולא הסתפקו בדיווח כסעפי חשיפת סיכון בדוחות הכספיים) הציגו מכלול ניהולי רחב יותר, ששילב את הצגת הסיכונים לצד ההזדמנויות.

כיום, תאגידים עסקיים ואחרים מכל רחבי העולם מפרסמים היום דוחות כאלה **באופן וולונטרי ולרוב ללא פיקוח חיצוני על תוכנם**. בשנים האחרונות מתחילה להתהוות סטנדרטיזציה של הדיווח (דוגמה בולטת לכך היא סטנדרט הדיווח של ארגון ה-GRI, וראו להלן),⁷ אולם דוחות רבים עדיין אינם עומדים בסטנדרטים הללו. הדבר מקשה כמובן את ההשוואה בין הדוחות. כיום יותר מ-3,000 חברות עסקיות וארגונים, קטנים כגדולים, מכל רחבי העולם, מדווחים על פעילותם בתחום

⁴ כותרת המחקר: The Consequences of Mandatory Corporate Sustainable Reporting. לעיון במסמך המלא: http://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/11-100_35684ae7-fcdc-4aae-9626-de4b2acb1748.pdf

⁵ Garz H. and C. Volk, "What Really Counts: The Materiality of Extra-Financial Factors", West LB Research, February 2007.

⁶ למחקר המלא: http://irrcinstitute.org/pdf/FINAL_Integrated_Financial_Sustain_Reporting_April_2013.pdf

⁷ ה-GRI הוא גוף בין-לאומי הפועל כזרוע ביצועית של סוכנות הסביבה של האו"ם (UNEP) במטרה להרחיב את מספר החברות והארגונים הציבוריים ברחבי העולם המוציאים דיווחי קיימות וולונטריים במסגרת פעילותם העסקית השוטפת. אמצעי ההטמעה המרכזי המשמש את הארגון הוא ניסוח הנחיות (Guidelines) וקביעתן כסטנדרט בין-לאומי לניסוח דוחות קיימות. יתרון הגדול של הנחיות ה-GRI הוא בכלליותן ובכך שהן משמשות סטנדרט בין-לאומי בר-השוואה. להרחבה בעניין ה-GRI ראו להלן, סעיף ו'.

האחריות החברתית-סביבתית. יותר מ-23,000 דוחות אחריות חברתית-סביבתית פורסמו בעולם מאז שנת 1992. בישראל פורסמו בשנת 2013 כ-14 דוחות קיימות בלבד.

עקרון השקיפות בתקנים לניהול אחריות חברתית

מערכות הסמכה (Certification Scheme) – "תווי תקן" או אישורים הניתנים על-ידי גוף חיצוני עצמאי, בדרך כלל מהחברה האזרחית, הינם תווים המעידים שלפיהם המוצר המדובר עומד בקריטריונים חברתיים וסביבתיים שונים. תאגידים המבקשים להתהדר בתו התקן החברתי נדרשים בדרך כלל לנהל תהליך התעדה פנימי של תהליכי הניהול, ביקורת של גורם חיצוני מוסמך ובסופו של דבר למסור התחייבות שלפיה הם עומדים בקריטריונים והצהרתם זו עומדת למבחן של ארגוני חברה אזרחית ושל הציבור בכללותו. **בעולם יש כיום מאות "תווי תקן"** ספציפיים מסוג זה הבוחנים היבטים שונים של פעילות התאגיד, ובהם היחס לעובדים, היחס לבעלי-חיים, בטיחות, פגיעה בסביבה ושימוש באנרגיה נקייה, במגוון תעשיות: קפה, מזון אורגני, צעצועים, מוצרי עץ ועוד.⁸ עם זאת, יש להדגיש כי גם תווי תקן אלו הם בדרך כלל יוזמות וולונטריות (אף כי לעתים הן מקבלות עידוד מהמדינה או מהאיחוד האירופי), מבוססות-שוק, ואין להן אמצעי אכיפה פורמאליים. בכל האמור לתקנים כלליים ליישום וניהול אחריות חברתית אזי מדובר על היקף קטן יותר (אם כי בהיקף רחב יותר) של מסמכי הנחייה מסודרים לנושא. המסמכים המרכזיים הם:

- הנחיות ה OECD לתאגידים רב לאומיים (the OECD Guidelines for Multinational Enterprises).
- עשרת העקרונות של הגלובאל קומפקט (the 10 principles of the UN Global Compact).
- הקווים המנחים של האו"ם לעסקים וזכויות אדם (the UN Guiding Principles on Business and Human Rights).
- הצהרת ארגון העבודה הבינ"ל על העקרונות למדיניות חברתית של תאגידים רב עולמיים (the ILO Tri-partite Declaration of Principles on Multinational Enterprises and Social Policy).
- תקן ההנחיה של ארגון התקנים העולמי ISO 26000 (the ISO 26000 Guidance Standard on Social Responsibility).

בכל המסמכים האלו עקרון השקיפות מהווה נדבך מרכזי. כך לדוגמא, ארגון הגלובאל קומפקט מבקש כי כל תאגיד אשר מצטרף ליוזמה העולמית ידווח בחזרה באופן תקופתי סדיר על אודות התקדמותו ביישום עשרת העקרונות עליהם מבוסס הארגון. מסמך זה נקרא COP- Communication On Progress ותאגיד אשר אינו עומד ביעד שקיפות זה יכול למצוא עצמו מודר אל מחוץ החברים ביוזמה.

התקן העולמי ISO 26000

התקן העולמי לאחריות חברתית הושק בחודש פברואר 2010 לאחר תהליך התייעצות עולמי רחב ביותר. בתהליך כלל היועצות עם נציגים מ-90 מדינות ו-40 ארגונים. המסמך עצמו מכוון להיות כלי עזר לארגונים המבקשים ליישם אחריות חברתית ולפעול באופן משלים לכלים וולונטאריים אחרים. נוסח המסמך מדגיש באופן שאינו משתמע לשני פנים כי:

⁸ לרשימה המלאה של התקנים הקיימים ראו <http://www.ecolabelindex.com/ecolabels/>

"This International Standard is not a management system standard. It is not intended or appropriate for certification purposes or regulatory or contractual use. Any offer to certify, or claims to be certified, to ISO 26000 would be a misrepresentation of the intent and purpose of the International Standard" (ISO 26000, Pg 1)

בתרגום לעברית⁹:

" התקן הבינלאומי אינו סטנדרט למערכת ניהולית. הוא אינו מכון או מיועד למטרות התעדה או מטרות חוקיות או חוזיות. כל הצעה להעניק הסמכה או טענות בדבר בעלות על הסמכה ל ISO26000 יהיו הבנה לא נכונה של הכוונה והמטרה של תקן בינלאומי זה"

כן מציין תקן עולמי זה כי תכליתו אינה למנוע את הפיתוח של תקנים מדינתיים יותר ספציפיים או מחמירים או בעלי אופי שונה¹⁰.

הגדרת עקרון השקיפות ב ISO 26000 מנוסחת באופן הבא:

Transparency - Openness about decisions and activities that affect society, the economy and the environment (2.1.5), and willingness to communicate these in a clear, accurate, timely, honest and complete manner.(ISO 26000, Pg 4)

ובתרגום לעברית¹¹:

"שקיפות – פתיחות אודות החלטות ופעולות אשר משפיעות על החברה, על הכלכלה ועל הסביבה והנכונות לתקשר אותם באופן בהיר, מדויק, מתוזמן, אמין ומקיף".

התקן העולמי ממשיך ומפרט בעקרונותיו אודות נושא השקיפות אך לצורך נייר זה הגדרה כללית זו היא מספקת וכאמור אמורה לשמש ככלי הנחייתי בלבד ולא מתווה מפורט לטובת תהליך התעדה או הסמכה.

התקן הישראלי 10000 לאחריות חברתית

ת"י 10000 ניתן ע"י 'המכון התקנים הישראלי' שהינו תאגיד אשר הוקם מכוח "חוק התקנים, תשי"ג - 1953" ופועל תחת משרד הכלכלה והמסחר והוא עבר מספר גלגולים בשנים האחרונות. גרסתו הראשונה של התקן הוצגה בשנת 2007 והוא לא היה מיועד להתעדה אלא סיפק קווים מנחים לפעולה עבור ארגונים המעוניינים בניהול מערכת אחריות חברתית. בשנת 2013 הושק התקן הישראלי החדש למערכות ניהול אחריות חברתית אשר כן מאפשר התעדה לארגון המיישם אותו. באתר מכון התקנים נכתב כי: "התקן במהדורת 2013 מהווה רוויזיה לת"י 10000:2007. זהו תקן ישראלי מקורי המתבסס על

⁹ תרגום המחבר

¹⁰ להלן פסקת המקור :

"This International Standard is not intended to prevent the development of national standards that are more specific, more demanding, or of a different type." (ISO 26000, Pg 1)

¹¹ תרגום המחבר

עקרונות התקן הבין-לאומי ISO 26000:2010 - Guidance on social responsibility ועל המודל החדש לתקני ניהול של ISO¹².

להלן לוגו התקן:

עוד מצוין באתר מכון התקנים כי:

'התקן זה נועד לסייע לארגונים לנהל אחריות חברתית דרך הגדרת הסוגיות המרכזיות של התחום, בניית אסטרטגיה ניהולית מתאימה שתספק מסגרת ביצועית לניהול האחריות החברתית, ויצירת שיטות לניטור ולשיפור של ניהול האחריות החברתית לאורך זמן.

עיקרי הרוויזיה:

1. הוספת האפשרות לקבלת התעדה למערכת ניהול אחריות חברתית.
2. הוספת טבלת מדדים לבדיקת רמת הבשלות של ארגון בניהול אחריות חברתית - זהו כלי לבחינת רמת הבשלות של מאפייני מפתח במערכת ניהול האחריות החברתית, שמטרתו לסייע להיערכות ליישום מערכת ניהול האחריות החברתית בארגון.

התקן ישים לארגונים מכל גודל או תחום, והוא יכול להכיל או להשתלב עם מערכות ניהוליות אחרות, כגון: מערכת ניהול איכות, מערכת ניהול סביבתית, מערכת ניהול פיננסית, מערכת ניהול בריאות ובטיחות בתעסוקה ומערכת ניהול יחסי עבודה.

בבואנו לבחון את שילוב עקרון השקיפות בתוך התקן נמצא כי תחום זה הינו הראשון המצוין במסגרת הפרק "עקרונות האחריות החברתית" (פרק 6.5, ת"י 10000 (2013), עמ' 9) והוא כולל את המובאה הבאה:

" 6.5.1 שקיפות

הארגון יקיים באופן מושכל שקיפות בנוגע להחלטותיו ולפעולותיו, המשפיעות על החברה ועל הסביבה. המידע יהיה זמין, נגיש, עדכני וענייני ויוסח בשפה ברורה, שתאפשר למחזיקי העניין

¹² אתר מכון התקנים - <http://www.sii.org.il/64-he/SII.aspx>

הרלוונטיים להבין את ההשלכות האפשריות של התנהלות הארגון. הארגון יפרסם בצורה **טבירה**

ושקולה¹³ מידע בנוגע לנושאים אלה:

- א. בעלי תפקידים;
- ב. החלטות מהותיות;
- ג. זהות בעלי העניין שלו (שותפים, בעלי מניות וכדומה)
- ד. מחזיקי העניין העיקריים שלו, והאופן שבו הם זהו ושותפו;
- ה. מקורות המימון שלו;
- ו. המטרות, האופי והאתרים של פעילותו;
- ז. השפעות חברתיות וסביבתיות של פעילותו;
- ח. ביצועיו בהיבטי האחריות החברתית (חברה, סביבה, כלכלה)
- ט. תקנים, נהלים ומדדים שעל פיהם הארגון בודק את עצמו ואת התנהלותו בהיבטי האחריות החברתית.

סעיף נוסף המציג גם הוא מידע באשר לעקרון השקיפות הוא סעיף 8 המצוי תחת הכותרת "תפעול" (פרק 8, ת"י 10000 (2013), עמ' 22) ובתוכו כלול תת-סעיף 8.2 בשם "דיווח" המציג את הטקסט הבא:

"דיווח"

הארגון יקים מסגרת דיווח פנימית, שתבטיח כי המידע על הביצועים:

1. ישולב בתוך כל הדיווחים הפנימיים האחרים;
2. יהיה מספיק לצורך זיהוי ותיקון של אי-התאמות בביצועים או במערכת.

ההתייחסות לדיווח חיצוני מצויה בתוך מסגרת בהמשך לסעיף זה אך במנותק ממנו:

"מידע מעשי מסייע - דיווח חיצוני

דיווח חיצוני מאפשר דיאלוג ראוי ולאורך זמן עם כלל מחזיקי העניין, תוך מתן שקיפות לפעולותיו של הארגון עבור מחזיקי העניין שלו בעולם ובישראל מתפתחת מגמה לדווח על האחריות החברתית, הסביבתית והכלכלית של הארגון, ובמדינות מסוימות ישנה דרישה חוקית לדיווח כזה. במסגרת זאת מומלץ שהארגון יפתח מערכת של דיווחים חיצוניים תקופתיים, שיכללו, בין היתר, נושאים כגון:

1. מדיניות הנחיות דיווח, נהלים;
2. מידת ההתקדמות בהשגת מטרות האחריות החברתית;
3. אי-התאמות בביצועים או במערכת;
4. פעולות מתקנות ופעולות מונעות שנקטו;
5. הצבת יעדים לשיפור.

¹³ הדגש הוא של המחבר

הארגון יפיק אחת לתקופה) שנה או שנתיים (ובאופן עקבי דוח אחריות חברתית שיבוסס על כללי דיווח בין-לאומיים מקובלים כגון ה GRI".

ת"י 10000 מציג כחלק מהמתודולוגיה שלו גישה נוספת לבחינת רמת ניהול התחום בארגון המכונה "בשלות". באמצעות דירוג רמת הבשלות מבקש מכון התקנים לבחון מהי רמת העמידה של הארגון בהנחיות התקן ועד כמה נושא האחריות החברתית מוטמע ומנוהל בארגון. תכלית דירוג זה היא להעניק לארגונים כלי להערכה עצמית אודות מערכת הניהול שלהם. דירוג הבשלות עצמו מדורג לרמה 'ראשונית' Initial, רמה 'מנוהלת' Managed, 'מוגדרת' Defined, מנוהלת 'כמותית' Quantitatively managed כאשר הרמה הגבוהה ביותר היא הרמה המכונה 'משתפרת בהתמדה' Optimizing. בהקשר של נושא השקיפות אזי הטבלא הבאה מציגה את ביצועי הארגון בהתאם לרמת הבשלות שלו:

תחום	רמת בשלות				
	5 משתפרת בהתמדה (Optimizing)	4 מנוהלת כמותית (Quantitatively managed)	3 מוגדרת (Defined)	2 מנוהלת (Managed)	1 ראשונית (Initial)
שקיפות	הארגון מפרסם את תוצאות הדיאלוג השיטתי שהוא מקיים עם מחזיקי עניין שונים, תוך הדגשת האופן שבו הביא בחשבון את הערותיהם והארותיהם	הארגון מוזמין את מחזיקי העניין להגיב על פרסומיו השונים, ומספק לשם כך כתובות מייל או/וגם מספרי טלפון של הגורמים המתאימים, וכמו כן משיב למגיבים	הארגון מפרסם באתר האינטרנט שלו תכנים דוגמת חזון, ערכים, עקרונות, תוכניות חומש, קוד אתי	הארגון מפרסם באתר האינטרנט שלו את כל הדיווחים הנדרשים ממנו על פי חוק	הארגון מפרסם רק דיווח הנדרש על פי חוק, והוא אינו מופיע באתר האינטרנט שלו. יש צורך לבקש מהארגון באופן ספציפי

(מתוך: נספח א' - מדדים לבדיקת רמת הבשלות של ארגון בניהול אחריות חברתית, ת"י 10000 (2013), עמ' 30).

יש לציין כי מסמכי ת"י 10000 (2013) אינם מציינים את החבה לעמוד בתנאים כלשהם לפני קבלת / הענקת תו התקן. לצורך העניין, גם ארגון הנמצא בשלב בשלות ראשוני והוא עומד בתנאי החוק בלבד באשר לשקיפות החברתית – סביבתית שלו ומדווח אך ורק לגורמי האכיפה אודות ביצועיו הרלוונטיים (לדוגמא, עמידה בתנאים הסביבתיים ברישיון העסק) ולמרות שתוכן תו התקן מצהיר כי אחריות חברתית מצויה במרחב של "מעל לרף הציות" עדיין תיתכן האופציה כי ארגון זה יוכל להציג ברבים את עצמו כבעל תו תקן לניהול אחריות חברתית.

רמת השקיפות של החברות הישראלית בעלות ת"י 10000 לאחריות חברתית

כאמור, מאז הושק התקן ישנם משספר חברות ישראליות אשר עברו בהצלחה את תהליך ההתעדה והן מציגות עצמם כחברות המיישמות אחריות חברתית הלכה למעשה. בחיפוש של החברות בעלות ת"י 10000 באתר מכון התקנים עולה כי יש שבע חברות שכאלו¹⁴. עבור כל אחת מהחברות האמורות בצענו בדיקה ראשונית אודות רמת השקיפות החברתית-סביבתית שלהם עם קריטריון אחד והוא האם החברה מפרסמת דוח קיימות בהתאם להנחיות העולמיות המקובלות

¹⁴ על מנת לאתר את החברות האלו יש לבצע את החיפוש באתר זה של מכון התקנים - [קישור](#)

(הקיימות גם בעברית החל משנת 2007) או לא. ניתן היה לבצע מהלך מעמיק יותר לבחינת רמת השקיפות של ארגונים אלו אך קצרה היריעה של מסמך זה מלהכיל ניתוח מסוג זה. להלן הממצאים:

שם החברה והקישור לאתר החברה (כפי שזה מופיע באתר מכון התקנים)	מספר היתר	האם קיים דוח קיימות ?
1. החברה המרכזית ליצור משקאות קלים בע"מ (קוקה-קולה) - קישור	64408	לא הקישור האמור מוביל לאתר של קוקה קולה אם כי יש לציין כי החברה המרכזית ליצור משקאות קלים בע"מ הינה חברת אחזקות רחבה הרבה יותר מאשר קוקה קולה בלבד וכוללת חברות נוספות כגון טרה, גת, נביעות ועוד. באתר האמור קיים מידע חברתי וסביבתי רלוונטי אם כי הוא אינו ערוך באופן דיווחי המאפשר מעקב והשוואה.
2. כרמל אוליפינים בע"מ - קישור	45518	לא קיים דוח אך לשנים 2007-2009 הקישור מוביל לאתר קבוצת בזן ובמעבר לאתר בעברית של הקבוצה קיימת לשונית של 'אחריות חברתית' ובתוכה קישור לדוח חברתי-סביבתי. כניסה אל תוך קישור זה מביאה לעיון בדוח החברה אשר מציג את ביצועי החברה מלפני חמש שנים.
3. מגנזיה-פריקלאס חטיבת מוצרי מגנזיה - קישור	63283	לא הקישור מוביל לאתר באנגלית בלבד של ICL Industrial Products ואמנם מוצהר שם שהארגון לקח על עצמו לפרסם דוח קיימות בהתאם להנחיות ה GRI אך בפועל אין כל קישור לדוח והמידע כולו מצוי באנגלית בלבד.
4. רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ - קישור	50115	לא הקישור מוביל לאתר של חברת רפאל באנגלית בלבד ללא אפשרות להגיע לעמוד בעברית. למעשה, אנו יודעים כי רפאל"ל כן פרסמה דוח קיימות עדכני אך הוא לא נגיש לציבור הרחב באמצעות הקישור המצוי באתר מכון התקנים אי לכך לא ניתן להחשיבו כקיים במסגרת בדיקה מקדמית זו.
5. תדיראן סוללות בע"מ (הקישור הקיים אינו פעיל להלן קישור מתוקן קישור)	68672	לא האתר הינו באנגלית בלבד ללא שום מידע חברתי או סביבתי.
6. תעשייה אווירית - חט' מערכות טילים וחלל - מלמ. אין כל קישור באתר מכון התקנים	52827	לא נבדק אתר החברה הראשי (קישור) שהינו באנגלית בלבד ללא כל מידע רלוונטי בנושאי חברה וסביבה.
7. תרכובות ברום - אתר רמת חובב (אין כל קישור באתר מכון התקנים)	59491	לא להלן אתר החברה אותו בחנו - קישור באתר קיים מידע כללי ביותר תחת הכותרת "תעשייה ירוקה" אך כאמור אין הדבר יכול להיכלל במסגרת של דיווח מסודר.

לסיכום, אף לא אחת מהחברות הישראליות המתהדרות כבעלות של ת"י 10000 לאחריות חברתית מפרסמת דוח קיימות בתצורה המקובלת בעולם ובישראל לנושא. יתרה מכך, חברות רבות כלל אינן מפרסמות את פעילותן בעברית והמידע אינו נגיש כלל למחזיקי העניין הישראליים. ייתכן כי עבור חלקן הקהל הישראלי אינו מהווה את שוק המטרה של מוצריהם והדבר הוא טבעי לחלוטין אך אין עסקין בקהלי יעד למכירת מוצרים ושירותים כי אם במעגלים הרחבים של מחזיקי העניין של ארגונים אלו ואלו הם בוודאי ובוודאי ישראלים מובהקים ודוברי עברית.

סיכום

תחום האחריות החברתית הינו תחום מסועף ומורכב הנמצא במצב מתמיד של השתנות והתאמה לתנאים החברתיים והסביבתיים הקיימים. השתנות מתמדת זו הופכת את המשימה לעמידה ביעדים של האחריות החברתית למורכבת ביותר בייחוד עבור תאגידים הפועלים בזירה הרב לאומית. במצב זה אנו יכולים להבין היטב את הצורך של חברות רבות לפעול עפ"י מערך הנחיות נהיר אחד באשר ליישום אחריות חברתית, ואת רצונן של חברות אלה לדווח על פעילותן בתחום לציבור, לבעלי המניות וליתר מחזיקי העניין ולהוכיח זאת באמצעות הצגת תו תקן. עם זאת, בעינינו, השאיפה לפישוט התהליכים והרצון לעמוד בציפיות של המגזר העסקי אינה יכולה לבוא על חשבון התנהלות העולה בקנה אחד עם עקרונות היסוד של האחריות התאגידית, ובעיקר כוונתנו למושא נייר עמדה זה, השקיפות.

ממצאי נייר עמדה זה מראים כי לא רק שרוח התקן העולמי לאחריות חברתית אינו נשמר בתקן הישראלי המעודכן אלא גם החברות עצמן שכן מוצגות באתר כבעלות התקן, אף אחת מהן אינה עומדת בתנאי הראשוני לשקיפות באחריות חברתית והיא פרסום של דוח קיימות. באתר האינטרנט של מכון התקנים מוצהר כי ת"י 10000 הוא: "תקן ישראלי מקורי המתבסס על עקרונות התקן הבין-לאומי *ISO 26000:2010 - Guidance on social responsibility*", וכי התקן הישראלי החדש מאפשר התעדה לארגון המיישם אותו. ואולם, הצהרה זו אינה עולה בקנה אחד עם הצהרת ארגון הסטנדרטים העולמי המצהיר כי התקן שלו לאחריות חברתית ISO 26000 אינו בר התעדה וכי מדובר על מסמך הנחייה ולא דרישות לעמידה לקבלת תו. כך, קובע ארגון הסטנדרטים העולמי, כי *ISO 26000:2010 provides guidance rather than requirements, so it cannot be certified to unlike some other well-known ISO standards.* זו הייתה

גם רוח הדברים בנוסח הקודם של ת"י 10000 שאיננה עוד.

קיים היגיון ברור מאחורי גישה זו של הארגון הסטנדרטים עולמי, ואשר על פיו אחריות חברתית של תאגידים היא תוצר מתמשך של דיאלוג ושיח עם מחזיקי העניין של התאגיד, אשר לומדים על פעילות הארגון באמצעות דוח ביצועים לא פיננסי (דוח קיימות / דו אחריות תאגידית) ומגיבים לדברים באופן שהם מוצאים לנכון וביחס לנורמה החברתית. ברגע שאנו מוציאים מהמשוואה את עקרונות האחריות והשקיפות, למעשה הוצאנו את כל העוקץ והתכלית החברתית / מוסרית שבאחריות חברתית של תאגידים וחבל.

אנו מקווים כי נייר עמדה זה יהווה תמריץ לבחינה מחודשת של התקן הישראלי ולעידוד המגזר העסקי בישראל להרחיב את אימוץ עקרונות האחריות החברתית לטובת הצלחתו שלו לטובת החברה והסביבה בכללותם.

www.csri.org.il – אודות המכון לאחריות תאגידית

המכון לאחריות תאגידית הוקם בסוף שנת 2011 והוא פועל במרכז האקדמי למשפט ולעסקים. המכון הינו יחיד מסוגו בישראל, הוא גוף עצמאי ובלתי-תלוי ששם לעצמו למטרה לקדם ולבצר את ההגנה על האינטרס הציבורי במכלול השאלות הנוגעות לאחריותם החברתית של תאגידיים בישראל. תחומי העיסוק העיקריים של המכון הם: אינטרס הציבור בשוק ההון, הפרטה ורגולציה, צדק מיסויי ודיווחי קיימות. ראשת המכון הינה ד"ר רונית דוניץ-קידר ומנהלו הוא ד"ר עופר סיטבון.

נספח 1

יום ראשון 09 פברואר 2014

עבור

מר דני גולדשטיין

מנכ"ל

באמצעות פקס 03-6419683

מכון התקנים הישראלי

הנדון: תקן ישראלי 2013: 10000 לאחריות חברתית – בקשה לבחינה מחדש של תהליכי התעדה

שלום רב,

ברצוני לפתוח ולברך אותך ואת מכון התקנים על המשך המעורבות החשובה לקידום המודעות והיישום של אחריות תאגידית (אחריות חברתית של תאגידים) בישראל. אין ספק כי הדרך עוד ארוכה עד אשר נגיע ליום בו המגזר העסקי בישראל יהיה מודע באופן מספק לגישת ניהול מתקדמת זו, אם כי נראה כי ניצנים ראשונים כבר הנצו בעשייה בישראל ולמכון התקנים תרומה חשובה לכך.

הבינונו כי בין שאר פעילויותיו ממשיך מכון התקנים הישראלי לקדם את תקן ישראלי 10000 לאחריות חברתית, וכי המכון השלים לאחרונה מהלך של הפיכת התקן לבר התעדה. אנו מבינים את הצורך של חברות רבות לפעול עפ"י מערך הנחיות נהיר אחד באשר ליישום אחריות חברתית, ואת רצונן של חברות אלה לדווח על פעילותן בתחום לציבור, לבעלי המניות וליתר מחזיקי העניין. עם זאת, בעינינו השאיפה לפישוט התהליכים אינה יכולה לבוא על חשבון התנהלות העולה בקנה אחד עם עקרונות היסוד של האחריות התאגידית, ובעיקר כוונתנו לאחריותיות ושקיפות.

באתר האינטרנט של מכון התקנים הנכם מצהירים כי ת"י 10000 הוא: *"תקן ישראלי מקורי המתבסס על עקרונות התקן הבין-לאומי ISO 26000:2010 - Guidance on social responsibility"*, וכי התקן הישראלי החדש מאפשר התעדה לארגון המיישם אותו. ואולם, **הצהרה זו אינה עולה בקנה אחד עם הצהרת ארגון הסטנדרטים העולמי המצהיר כי התקן שלו לאחריות חברתית ISO 26000 אינו בר התעדה וכי מדובר על מסמך הנחייה ולא דרישות לעמידה לקבלת תו.** כך, קובע ארגון הסטנדרטים העולמי, כי **"ISO 26000:2010 provides guidance rather than requirements, so it cannot be certified to unlike some other well-known ISO standards."** זו הייתה גם רוח הדברים בנוסח הקודם של ת"י 10000 שאיננה עוד.

קיים היגיון ברור מאחורי גישה זו של הארגון הסטנדרטים עולמי, ואשר על פיו אחריות חברתית של תאגידים היא תוצר מתמשך של דיאלוג ושיח עם מחזיקי העניין של התאגיד, אשר לומדים על פעילות הארגון באמצעות דוח ביצועים לא פיננסי (דוח קיימות / דו אחריות תאגידית) ומגיבים לדברים באופן שהם מוצאים לנכון וביחס לנורמה החברתית. ברגע שאנו מוציאים מהמשוואה את עקרונות האחריותיות והשקיפות, למעשה הוצאנו את כל העוקץ והתכלית החברתית / מוסרית שבאחריות חברתית של תאגידים וחבל.

אחת ההשלכות המצערות של קביעת מכון התקנים כי התקן הישראלי הוא בר התעדה, היא, למשל, התהדרותה של חברת EIM Group בימים אלה בת"י 10000 לאחריות חברתית. ואולם, בחינה קצרה של אתר האינטרנט של החברה מגלה כי אין בנמצא מידע רלוונטי ביחס לביצועיה החברתיים והסביבתיים, ומעבר להצהרות כלליות איננו יכולים ללמוד דבר אודות פעילותה. כך בדיוק ניטל העוקץ ואובדת התכלית מהתקן.

מכיוון שכך, ברצוננו לבקש מאדוני לבצע חשיבה מחדש על אודות ת"י 10000 לאחריות חברתית ולבחון באופן מקצועי ותכליתי האם תהליך ההתעדה האמור הוא אכן הדרך הטובה והרצויה להמשך קידום נושא האחריות החברתית של תאגידים בישראל, או שמא אנו משיגים בכך את התוצאה הפוכה.

אנו נשמח להיפגש ולשוחח על מנת להרחיב ולדון בסוגיה חשובה זו.

שלך בברכה,

ליעד אורתור

ראש תחום דיווחי קיימות, המכון לאחריות תאגידית
המרכז האקדמי למשפט ולעסקים

www.csri.org.il – אודות המכון לאחריות תאגידית

המכון לאחריות תאגידית הוקם בסוף שנת 2011 והוא פועל במרכז האקדמי למשפט ולעסקים. המכון הינו יחיד מסוגו בישראל, הוא גוף עצמאי ובלתי-תלוי ששם לעצמו למטרה לקדם ולבצר את ההגנה על האינטרס הציבורי במכלול השאלות הנוגעות לאחריותם החברתית של תאגידים בישראל. תחומי העיסוק העיקריים של המכון הם: אינטרס הציבור בשוק ההון, הפרטה ורגולציה, צדק מיסוי ודיווחי קיימות. ראשת המכון הינה ד"ר רונית דוניץ-קידר ומנהלו הוא ד"ר עופר סיטבון.

ליצירת קשר – liad.ortar@gmail.com / 058-4873737